

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ ПРОФІЛАКТИКИ НАРКОТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ СТУДЕНТІВ – КЛЮЧОВИЙ МОМЕНТ СЬОГОДЕННЯ

ЧОРНЯК Ю.

Copyright © 2013

Актуальність теми. Розробка дієвих соціально-психологічних засобів профілактики наркозалежності серед молоді займає вагомий роль в суспільному повсякденні, оскільки становить небезпеку для держави і майбутнього нації. Загалом наркоманія (грец. *narke* – заціпеніння, *mania* – безумство, пристрасть) – це захворювання, що стосується фізичної або психічної залежності людини від наркотиків та поступово спричинює руйнування організму. Із наркотиками європейське суспільство зіткнулося, коли привезені зі Сходу гашиш та опій у XIX ст. стали популярними в колах богеми.

Відомо, що наркотична залежність має серйозні негативні наслідки не тільки для самих наркоманів, а й для усього суспільства. Деградація особистості в результаті прийому наркотиків настає у 10-15 разів швидше, ніж від алкоголю. Зауважимо, що в Україні станом на 1 січня 2010 року на профілактичних обліках із загальної сукупності усіх, хто зафіксований як наркозалежний (158,6 тис.), саме молоді налічувалося 95% (віком від 16 до 33 років). Окрім загального фізичного і психічного розладу, наркомани особливо страждають від захворювань, що пов'язані не так із наркотиками, як із недотриманням безпечних правил їх прийому. Так, серед приймаючих, часто одним і тим же шприцом користуються кілька людей, а серед них дуже поширені гепатити та ВІЛ. На сьогодні сформувалося два основні підходи до боротьби з поширенням наркотиків: а) традиційний підхід (зосереджує увагу на боротьбі з наркотиками); б) інноваційний (акцентує зусилля на негативних наслідках).

Відповідно до зазначеного, вагомим завданням суспільства є створення програми профілактики наркозалежності серед населення, у т. ч. й серед молоді. Соціально-психологічні засоби запобігання щодо вживання шкідливих речовин допоможуть актуалізувати креативний потенціал кожного, котрий стане як шляхом подолання агресії, депресії, виходу із тяжких внутрішньоособистісних ситуацій, так і складних міжсуб'єктних аспектів соціальної взаємодії.

Нині є відомі окремі дослідження щодо зазначеної проблеми (С. Березін, К. Лісецький, А. Личко, Н. Максимова, В. Оржеховська, І. П'ятницька, Н. Сирота, В. Херсонський, В. Ялтонський, Н. Каспрік). Водночас вивчення питання детермінації наркотизації студентства та запровадження системи засобів її профілактики не були предметом цілісного пізнання в соціогуманітарній науці. Відтак соціальна вагомість та прикладна необхідність зазначених проблем спричинили вибір зазначеної теми дослідження.

Мета дослідження – обґрунтувати систему дієвих засобів профілактики наркотичної залежності студентів, зважаючи на їхні індивідуально-психологічні особливості та соціально-рольові функції.

Об'єктом дослідження є система профілактики наркозалежності студентів вищого навчального закладу, а **предметом** – соціально-психологічні засоби здійснення зазначеної профілактики.

У процесі дослідження сформульовано такі **висновки**:

1. Сьогодні розробка програми створення продуктивних засобів профілактики наркотичної залежності молоді займає значуще місце в соціогуманітарній науці, так як попередження схильності до вживання шкідливих речовин є нагальною проблемою сучасності. Адже профілактика наркотичної залежності має здійснюватися в середніх, середньо-спеціальних і вищих навчальних закладах освіти. Крім того, детальне вивчення умов і чинників виникнення наркотичної залежності дає змогу розробити ефективні засоби профілактики цього захворювання та сформулювати в молоді усвідомлене ставлення до цієї проблеми. Відтак розв'язання останньої залежить від наявності дієвих соціально-психологічних засобів профілактики наркотичної залежності.

2. В основі методологічного підґрунтя зазначеного дослідження постав особистісний підхід, за якого людина, залежно від ситуації, поперемінно виступає і суб'єктом, і особистістю, і індивідуальністю продуктивної вчинкової діяльності. Це актуалізує її внутрішні ресурси, спрямовує до самоорганізації, саморозвитку, самореалізації в житті, а відтак налаштовує до самопрофілактики від будь-яких шкідливих звичок в соціальному довіллі.

3. Під час організації профілактичної роботи керівники, соціальні працівники та соціальні педагоги, практичні психологи повинні враховувати, що для студентів ВНЗ притаманні певні характерологічні особливості. Зокрема, це надлишок фізичної енергії, висока пошукова активність з тенденцією до самореалізації стикається з проблемою засвоєння нової соціальної ролі, пов'язаної зі вступом до ВНЗ, що є початком входження в доросле життя. Уявлення про цю нову роль базується на тій моделі соціуму, яку юнак чи дівчина бачить у своєму оточенні. На порозі дорослого життя молодь відчуває на собі суперечності між існуючою в його свідомості "ідеальною" моделлю світу й реальною дійсністю. Чим більші суперечності, тим різкішим виявляється когнітивний дисонанс, який по-різному переживається. У деяких з них цей стрес супроводжується розчаруванням, фрустрацією, руйнуванням самосвідомості, зміною суб'єктивного "Я"-образу, новим розумінням свого місця в довіллі, реакціями протесту на авторитарний тон дорослих, тенденціями неприйняття ідеалів старшого покоління, що може призвести до неочікуваних вчинків. У даній ситуації "героєм" може стати асоціальна особистість, а цінності дворової групи однолітків можуть набути найбільшого значення й залучити до наркотиків [6; 7].

4. Під час профілактики великого значення набуває рівень культури в навчальних закладах: як загальної, так і психологічної, педагогічної, навчальної, виробничої, соціальної, естетичної. Культура здійснює розвивальні впливи на студента, посилюючи ресурси освітнього довілля й самої особистості, спрямовуючи її до гармонії,

одухотвореності, саморозвитку та самоактуалізації. Відтак необхідно враховувати специфіку соціального довкілля, в якому перебуває студент. В даній ситуації взаємодіють усі суб'єкти навчально-виховного процесу: адміністрація, викладачі, студенти та їхні батьки, які перебувають у суб'єкт-суб'єктній взаємодії, що є джерелом взаємовпливу та зворотних зв'язків, заохочень та обмежень і яка сприяє психологічним та педагогічним впливам на активний розвиток особистості (за Н. Каспрік).

5. З метою запобігання наркотизації особистості, в навчальному закладі мають бути створені умови для саморозвитку студентів у фізичному, трудовому, інтелектуальному аспектах. Усі види діяльності, що здійснюються в навчально-виховному процесі (загальноосвітня, професійна підготовка, гуртки, секції тощо), самі собою вже є альтернативними наркотизації видами діяльності, які зацікавлять студентів відповідно до їхніх власних уподобань, прагнень, здібностей, мотивів поведінки, що сприятиме становленню їхнього самовдосконалення і самореалізації.

6. При проведенні профілактичної роботи слід звертати увагу на розвиток духовної сфери, оскільки остання актуалізує творчо-вчинкові дії, а відтак спрямовує кожного на якісно нову культурну діяльність творення справедливості, істини та моральності. Духовність людини полягає в її вмінні вийти за межі буденного прагнення вижити, отримати задоволення, досягти власних інтересів. Наповнене духовним багатством життя дає змогу розглядати себе частинкою Всесвіту. І тоді людина займає не споглядацьку позицію, а стає суб'єктом вчинання. Духовна особистість – це особистість, яка прагне зрозуміти свою місію в світі, наповнює життя певним змістом, активно зреалізовує свій потенціал та виконує життєву програму.

7. Сукупність соціально-психологічних засобів профілактики (соціально-психологічна просвіта, індивідуально-психологічне консультування, розвивальний тренінг) в напрямку позбавлення від шкідливої залежності дає змогу змінити неадекватні установки чи поведінку на здорову, адаптаційну форму діяльності в соціумі загалом.

1. Аналітичний звіт “Виклики до профілактичних програм, спрямованих на зменшення уразливості молоді в умовах епідемії ВІЛ/СНІДу” / О. М. Балакірева, Т. В. Бондар, Я. О. Сазонова, К. А. Саркісян. – К. : Інжинірінг, 2010. – 80 с.

2. Ахмедов, Г. Наркоманія. Преступність. Ответственность / Г. Ахмедов, М. Кадыров. – Ташкент : Узбекистан, 1989. – 163с.

3. Бакалюк, О. Молодь і психоактивні речовини: фактори ризику і захисту / Олег Бакалюк, Ніна Олійник // Психологія і суспільство. – 2011. – № 3. – С.70 – 95.

4. Белогуров, С. Б. Наркотики и наркомания: книга для всех / С. Б. Белогуров. – Бинном, СПб. – Университет. кн., 1997. – 112с.

5. Болтівець, С. І. Психологічне обґрунтування заходів профілактичної роботи в навчальних закладах з метою профілактики наркоманії, токсикоманії, алкоголізму [Текст] / С. І. Болтівець // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – №12. – С.56–59.

6. Каспрік, Н. М. Психологічні засоби діагностики та профілактики схильності до наркотичної залежності в учнів професійно-технічних навчальних закладів : метод. посіб. / Н. М. Каспрік. – Хмельницький : ХНУ, 2005. – 58 с.

7. Каспрік, Н.М. Психологічні засоби профілактики наркотичної залежності учнів професійно-технічних навчальних закладів. – Автореф. дис. на здобуття канд. психол. наук. – Хмельницький. – 2012. – 16 с.

8. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2010 року №1808 - Р “Про схвалення “Концепції реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів на 2011 – 2015 роки”.

ПСИХОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ КАТЕГОРИЗАЦІЇ ПРИ РОЗВ'ЯЗУВАННІ НАВЧАЛЬНИХ ЗАДАЧ СТУДЕНТАМИ – МАЙБУТНІМИ СОЦІАЛЬНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ

ШАЦЬКА І.

Copyright © 2013

Актуальність теми. Сучасна соціально-економічна ситуація призвела до того, що до майбутніх фахівців стали пред'являтися більш серйозні вимоги в умінні вирішувати різноманітні задачі. Це пов'язано з необхідністю знаходити оптимальні форми поведінки і діяльності, отримувати нові відомості для інформаційного забезпечення діяльності. Численні і різноманітні дослідження мислення в процесі розв'язання теоретичних і практичних задач присвячені вивченню, насамперед, творчого його компонента (Г.О. Балл, П. Я. Гальперін, В. В. Давидов, Д. Б. Ельконін, А. Б. Коваленко, В. О. Моляко, О. М. Леонт'єв та ін.) з елементами проблемності (А. В. Фурман). Разом з тим психологічний аналіз діяльності в професіях, де роль мислення займає важливе місце в психологічному забезпеченні успішності праці: в діяльності педагогів, психологів і, зокрема, соціальних працівників показує, що власне творчі компоненти в них займають, безумовно, важливе місце, але більшу частину свого робочого часу, вирішуючи різні професійні задачі, ці фахівці використовують досить стереотипні способи розв'язку. Вони не завжди вирішують задачі кожного разу як творчі, а часто застосовують до нових професійних ситуацій вже